

JŪRINIO SEKTORIAUS STRUKTŪROS TYRIMAS

AURELIJA ZONIENĖ¹

Klaipėdos universitetas (Lietuva)

ANOTACIJA

Moksliniuose šaltiniuose ir strateginiuose dokumentuose aptinkama įvairių jūrinio sektoriaus interpretacijų. Be to, pasigendama jūrinį sektorių sudarančių ekonomikos veiklos rūšies klasių apibrėžties, todėl iškyla mokslinė problema: kokios ekonominės veiklos rūšies klasės priskirtinos jūriniam sektoriui. Tyrimo tikslas – nustatyti jūrinio sektoriaus struktūrą. Tyrimo metodai: mokslinės literatūros analizė, sisteminimas, apibendrinimas, ekspertinis vertinimas, kiekybinis tyrimas. Atlikta teorinė analizė atskleidė, kad jūrinio sektoriaus įtakos regioną apibūti tik apskrities teritorijos, besiribojančios su jūra, ribomis netikslinga, nes juridinio asmens buveinės adresas nebūtinai sutampa su vykdomos veiklos adresu, ypač tai aktualu analizuojant jūrinį sektorių, kada didžioji dalis veiklų vykdomos jūroje ar pakrantėse. Jūrinio sektoriaus struktūros tyrimas atskleidė, kad jūriniam sektoriui priskirtinos 29 ekonominės veiklos rūšies klasės, kurias galima suskirstyti į septynias veiklos sritis: jūrų gyvieji išteklių; jūrų negyvieji išteklių; jūrų atsinaujinanti energija; uostų veikla; laivų statyba ir remontas; jūrų transportas; pakrančių turizmas.

PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: *jūrinis sektorius, ekonominės veiklos rūšys.*

JEL KLASIFIKACIJA: L11, Q25.

DOI: <https://doi.org/10.15181/rfds.v40i2.2541>

Įvadas

Nors apie Lietuvos jūrinio sektoriaus svarbą rašoma daug, Valstybės duomenų agentūra šio sektoriaus, kaip savarankiško, neišskiria, tad neteikiama periodinė informacija apie jį sudarančių ūkio subjektų bei dirbančiųjų skaičių, jų sugeneruotas pajamas, sąnaudas, investicijas, darnų vystymąsi ir kt. Lietuvos jūrinio sektoriaus veikla ypač svarbi darniai įgyvendinant šalies regioninės plėtros tikslus ir patvirtinant Lietuvos, kaip jūrinės valstybės, statusą. Pasak K. Nommel'os ir K. K. Kaares (2021), tradicinė jūrinė veikla ir besikuriančios naujos sritys lemia regiono konkurencingumą bei tarptautinę prekybą, o Klaipėdos regiono specializacijos strategijoje iki 2030 m. skiriamos penkios kryptys, kurios visos siejamos su Lietuvos jūrinio sektoriaus darniu vystymusi: jūrinė ekonomika, bioekonomika, darnus jūrinis ir pakrančių turizmas, pažangios pramonės ekonomika bei paslaugų ekonomika (Asociacija „Klaipėdos regionas“, 2021). Verta pabrėžti, kad kryptimi „Jūrinė ekonomika“ siekiama, jog Klaipėdos regionas iki 2030 m. taptų moderniu ir patraukliu investicijoms jūrinės ekonomikos lyderiu Pietryčių Baltijos regione.

Jūrinio sektoriaus sąvokos interpretacijų moksliniuose šaltiniuose ir strateginiuose dokumentuose aptinkama daug, tad jūrinio sektoriaus apibrėžtis pradedama analizuoti nuo šio termino semantikos. Pasak R. Viederytės ir V. Juščiaus (2016), sektorius gali būti suprantamas kaip šalies ūkio dalis, turinti tam tikrų bendrųjų ekonomikos bruožų, sujungianti panašios ūkinės elgsenos, susistemintos į ekonomines veiklas, institucinių vienetų grupes. V. Grublienė ir E. Gotautienė (2012) jūrinį sektorių apibrėžia kaip įvairių jūrinio verslo šakų (jūros transportas, uostai, žvejyba, naudingų išteklių gavyba, pramonė, rekreacija ir kt.), jūrinių fundamentinių ir taikomųjų mokslinių tyrimų bei jūrininkystės specialistų rengimo sistemų visumą. Deja, pasigendama jūrinį sektorių sudarančių ekonomikos veiklos rūšies klasių apibrėžties, todėl iškyla mokslinė problema: kokios ekonominės veiklos rūšies klasės priskirtinos jūriniam sektoriui.

¹ Aurelija Zonienė – Klaipėdos universiteto Socialinių ir humanitarinių mokslų fakulteto vadybos krypties doktorantė
Moksliniai interesai: investicijos, finansinis vertinimas, darnus vystymasis
El. paštas: aurelija.zoniene@gmail.com

Tyrimo objektas: jūrinio sektoriaus ekonominės veiklos rūšys.

Tyrimo tikslas: nustatyti ekonomines veiklos rūšis, priskirtinas jūriniam sektoriui.

Tyrimo uždaviniai:

1. Teoriškai išanalizuoti jūrinio sektoriaus sudėtį.
2. Nustatyti jūrinio sektoriaus ekonominės veiklos rūšis.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros analizė, sisteminimas, apibendrinimas, ekspertinis vertinimas, kiekybinis tyrimas.

1. Jūrinio sektoriaus teorinė analizė

Moksliniuose šaltiniuose ir strateginiuose dokumentuose aptinkama įvairių jūrinio sektoriaus struktūros interpretacijų (žr. 1 lentelę). Baltijos slėnio (2011) tyrėjai Lietuvos jūrinį sektorių skirsto į veiklos šakas (subsektorius), kurios apima šias ekonomines veiklos sritis: laivyba ir uostai, laivų statyba ir remontas, žvejojimas ir akvakultūra, jūrinė energetika, jūrinė rekreacija ir turizmas. Laivybos ir uostų subsektoriui priskiriamos šios veiklos: keleivių bei krovinių transportavimas, krovinių sandėliavimo ir saugojimo paslaugos, krovinių tvarkymas (pakrovimas ir iškrovimas) bei vandens ir sausumos transportui būdingų paslaugų veikla, tokia kaip agentavimas, ekspedijavimas ir t. t. Laivyba tradiciškai siejama būtent su krovinių gabenimu, o uosto veikla apima likusias veiklos sritis. Laivų statybos ir remonto subsektoriui priskiriama įvairių tipų laivų (įskaitant pramoginių ir sportinių katerių) bei kitų plūduriųjų konstrukcijų (nepramoginių pripučiamų plaustų, plūduriųjų prieplaukų, rezervuarų ir t. t.) statyba. Subsektoriui taip pat priklauso veikla, susijusi su metalo gaminių, mašinų ir įrangos remontu (pavyzdžiui, kranų, pramoninės šaldymo įrangos, variklių ir t. t.). Žvejojimo ir akvakultūros subsektoriui priskiriama jūrinė žvejojimas bei akvakultūra. Prie subsektoriaus priskiriama ir žuvies perdirbimo pramonė, kaip glaudžiai susijusi veikla. Jūrinės energetikos subsektoriui priskiriamos Klaipėdos apskrityje veikiančios elektros, žalios naftos gamybos įmonės bei šio iškastinio kuro gavybai būdingos paslaugos (žvalgymo, gamtinių dujų paruošimo transportuoti, naftos sausinimo ir vandens šalinimo, t. t.) teikiantys ūkio subjektai. Jūrinės rekreacijos ir turizmo subsektoriui priskiriamos turizmo sektorių aptarnaujančios ūkio šakos: apgyvendinimo ir maitinimo įstaigų, kelionių agentūrų bei ekskursijų organizatorių, meninės, pramoginės ir poilsio organizavimo veiklos.

Iš viso Baltijos slėnis (2011) jūriniam sektoriui priskiria 42 ekonominės veiklos rūšies klases, o jūrinio sektoriaus įtakos regioną geografiškai analizuoja Klaipėdos apskrities teritorijos ribose, tačiau toks apribojimas diskutuotinas. Pasak E. Tamošiūnienės ir kt. (2020), nors Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pozicija nustato juridiniams asmenims pareigą viešame registre išviešinti faktinį veiklos (korespondencijos) adresą, tačiau praktikoje neretai susiklosto situacijos, kai juridiniai asmenys veiklą vykdo, pavyzdžiui, nuomojamoje patalpoje. LR Civilinio kodekso 2.49 straipsnio pirmoje dalyje (2000) nurodoma, kad juridinio asmens buveine laikoma ta vieta, kurioje yra nuolatinis jo valdymo organas, o juridinio asmens buveinė apibūdinama nurodant patalpą, kurioje yra buveinė, adresą.

1 lentelė. Jūrinio sektoriaus struktūra

Baltijos slėnis (2011)	Viederytė, Juščius, 2016	Europos Komisija, 2020
Laivyba ir uostai	Jūriniai darbai	Jūrų gyvieji ištekliai
Laivų statyba ir remontas	Jūrinė įranga ir įrenginių eksploatavimas	Jūrų negyvieji ištekliai
Žvejojimas ir akvakultūra	Jūrinės paslaugos	Jūrų atsinaujinanti energija
Jūrinė energetika	Laivyba	Uostų veikla
Jūrinė rekreacija ir turizmas	Laivų statyba	Laivų statyba ir remontas
	Žuvininkystė ir akvakultūra	Jūrų transportas
	Pakrančių ir jūrinis turizmas	Pakrančių turizmas

Sudaryta autorės

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad pasitaiko atvejų, kai tos pačios ekonominės veiklos rūšies ūkio subjektai priskirtini sektoriui, atsižvelgiant į juridinio asmens buveinės adresą. Tačiau žinoma atvejų, kai juridinio asmens buveinės ir veiklos vykdymo adresas nesutampa. Šio klausimo svarbą iliustruoja šia tematika rengiami įstatymų projektai, kuriuos priėmus būtų sudarytos sąlygos įsteigti juridinį asmenį be fizinio adreso, kai komunikacija su valstybės institucijomis ir kitais juridiniais ar fiziniiais asmenimis vyktų išskirtinai elektroniniu būdu per e. pristatymo ar kitą alternatyvią sistemą (Kurk Lietuvai, 2018). 2018 m. pateiktas Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 2.49 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas, kur siūlyta 2.49 straipsnio „Juridinio asmens buveinė“ pirmą dalį iš: „Juridinio asmens buveine laikoma ta vieta, kurioje yra nuolatinis jo valdymo organas. Juridinio asmens buveinė apibūdinama nurodant patalpų, kuriose yra buveinė, adresą“, pakeisti į: „Juridinio asmens buveine laikomas tas adresas, kuriuo užtikrinama komunikacija su juridinio asmens valdymo organu. Juridinio asmens buveinė turi dvi formas: fizinę bei virtualią. Fizinė buveinė apibūdinama nurodant patalpų, kuriose yra buveinė, adresą, virtuali – nurodant elektroninės paskyros adresą.“ Antrą dalį iš: „Jeigu juridinio asmens buveinė, nurodyta juridinių asmenų registre, steigimo dokumentuose ar sandoryje, ir jo nuolatinio valdymo organo buvimo vieta nesutampa, tai tretieji asmenys nuolatinio valdymo organo buvimo vietą turi teisę laikyti juridinio asmens buveine“, keisti į: „Jeigu juridinio asmens fizinė buveinė, nurodyta juridinių asmenų registre, steigimo dokumentuose ar sandoryje, ir jo nuolatinio valdymo organo buvimo vieta nesutampa, tai tretieji asmenys nuolatinio valdymo organo buvimo vietą turi teisę laikyti juridinio asmens buveine“. Trečią dalį iš: „Visas susirašinėjimas su juridiniu asmeniu yra laikomas tinkamu, kai jis vyksta juridinio asmens buveinės adresu, taip pat atsižvelgiant į šio straipsnio 2 dalį, jeigu juridinis asmuo aiškiai nenurodė kitaip“, keičiama į: „Visas susirašinėjimas su juridiniu asmeniu yra laikomas tinkamu, kai jis vyksta juridinio asmens buveinės adresu (fiziniu arba virtualiu), taip pat atsižvelgiant į šio straipsnio 2 dalį, jeigu juridinis asmuo aiškiai nenurodė kitaip.“ Tačiau šis įstatymo projektas iki šiol nepriimtas.

Galima manyti, kad aprašytas įstatymo projektas ir vėl tapo aktualus pandeminiu COVID-19 laikotarpiu, kai darbai vykdyti nuotoliniu būdu, o verslo skaitmeninimas spartėjo. Vis dėlto galima daryti išvadą, kad jūrinio sektoriaus įtakos regioną apriboti tik Klaipėdos apskrities teritorijos ribomis netikslinga, nes atlikta analizė atskleidė, kad juridinio asmens buveinės adresas nebūtinai sutampa su vykdomos veiklos adresu, ypač tai aktualu analizuojant jūrinį sektorių, kada didžioji dalis veiklų vykdomos jūroje ar pakrantėse.

R. Viederytė ir V. Juščius (2016) jūrinį sektorių skirsto į veiklų sritis ir klases. Autoriai skiria šias Lietuvos jūrinio sektoriaus veiklas: jūriniai darbai, jūrinė įranga ir įrenginių eksploatavimas, jūrinės paslaugos, laivyba, laivų statyba, žuvininkystė ir akvakultūra, pakrančių jūrinis turizmas. Be to, jie skiria susijusias veiklų sritis, kurios formuoja jūrinį sektorių: mokslo institucijų ir tyrimų centrų, studijų institucijų, viešojo sektoriaus (valstybės, regiono ir vietos) institucijų, šakinių ir profesinių asociacijų, konsorciūmų, finansinių organizacijų, ne pelno organizacijų veikla ir tarptautinių jūrinio sektoriaus partnerių veikla užsienyje. Iš viso autoriai jūriniam sektoriui priskiria 73 ekonominės veiklos klases, o jūrinio sektoriaus įtakos regiono neapriboja, t. y. į šį sektorių įtraukia juridinius asmenis, neatsižvelgdami į buveinės adresą.

Tyrėjų darbuose jūrinio sektoriaus veikla siejama su tokiais terminais kaip *jūrų ekonomika* (angl. *marine economy*), *jūrinė ekonomika* (angl. *maritime economy*), *mėlynoji ekonomika* (angl. *blue economy*), *mėlynasis augimas* (angl. *blue growth*) ir kt. *Mėlynosios ekonomikos* terminas atpažįstamas bemaž 15 metų, tačiau, kaip pastebi M. Kovačić'ius, L. Perinić'a ir S. Kerčević'ius (2021), vystėsi šimtmečiais ir įvairiuose šaltiniuose apibrėžiamas skirtingai. R. Boschen-Rose ir kt. (2020) *mėlynąją ekonomiką* apibrėžia kaip tvarų vandenynų išteklių naudojimą, siekiant skatinti ekonomikos augimą, gerinti pragyvenimo šaltinius ir vandenynų ekosistemų būklę. A. Alempijević'ius ir M. Kovačić (2019) *mėlynąją ekonomiką* įvardija kaip tvaraus vystymosi ir žaliojo augimo derinį. Pasak A. Shivarov'o (2022), mėlynąją ekonomiką sudaro sektoriai, susiję su jūrų ir pakrančių veikla, kuri arba tiesiogiai priklauso nuo jūrų ekosistemų, arba daro joms poveikį. Mėlynosios ekonomikos siekis – gerinti gyvenimo kokybę, apimant socialinius, ekonominius bei aplinkosaugos aspektus, kaip, pavyzdžiui: socialinį teisingumą, ekologinės rizikos mažinimą ir darnią ekonomikos plėtrą (Kathijotes, 2013). L. Wenhai ir kt. (2019) pažymi, kad mėlynoji ekonomika tampa tvarios jūrų ekonominės veiklos ir naujų jūrinių technologijų pagrindu bei politika. Minėtiems autoriams pritaria E. Tijan'as, M. Jović'ius ir A. P. Hadžić, kurių teigimu, mėlynosios ekonomikos tikslai susiję ne tik su ekonomine plėtra, bet ir su

tvariu jūros bei vandenynų naudojimu. Mėlynosios ekonomikos sektorių analizė grindžiama standartizuotais struktūrinės verslo statistikos duomenimis, kuriuos pateikia Eurostatas (Europos Sąjungos statistikos tarnyba). Europos Komisija (2020), apibrėždama *mėlynąją ekonomiką*, įtraukia visą sektorinę ir tarpsektorinę ekonominę veiklą vandenynuose, jūrose ir pakrantėse:

- Jūrų veikla: veikla vandenyne, jūroje ir pakrančių zonose, įskaitant jūrų gyvuosius išteklius (žvejyba ir akvakultūra), jūrų mineralai, atsinaujinanti jūrų energija, gėlinimas, jūrų transportas ir pakrančių turizmas.
- Su jūra susijusi veikla: veikla, kurioje naudojami produktai ir (arba) gaminami produktai ir teikiamos paslaugos iš vandenyno ar vykdoma jūrinė veikla, pavyzdžiui, jūros gėrybių perdirbimas, laivų statyba ir remontas, uosto veikla, technologijos ir įranga, skaitmeninės paslaugos ir kt.

2 lentelė. Jūrinio sektoriaus ekonominės veiklos rūšies kodų įvairovė

Ekonominės veiklos rūšies klasės kodas pagal EVRK (2 red.)
03.11; 03.12; 03.21; 03.22; 06.10; 06.20; 08.11; 08.12; 08.91; 08.92; 08.93; 08.99; 09.10; 09.90; 10.20; 10.41; 10.84; 10.85; 10.89; 10.91; 10.92; 13.92; 13.94; 19.20; 25.93; 25.99; 26.51; 27.11; 27.31; 27.32; 27.33; 28.11; 28.13; 28.14; 28.22; 28.25; 30.11; 30.12; 32.30; 33.11; 33.12; 33.15; 33.19; 35.11; 35.12; 35.21; 42.91; 43.13; 46.14; 46.38; 46.69; 47.23; 47.30; 47.61; 47.62; 47.63; 47.64; 47.65; 49.10; 49.31; 49.50; 50.10; 50.20; 50.30; 50.40; 51.10; 52.10; 52.21; 52.22; 52.24; 52.29; 55.10; 55.20; 55.30; 55.90; 56.10; 56.21; 56.29; 56.30; 68.10; 68.20; 71.11; 71.12; 72.19; 77.11; 77.12; 77.21; 77.34; 79.11; 79.12; 79.90; 84.10; 84.22; 91.01; 91.02; 91.03; 91.04; 92.00; 93.11; 93.12; 93.13; 93.19; 93.21; 93.29.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Baltijos slėnis, 2011; Viederytė, Juščius, 2016; Europos Komisija, 2020

Europos Komisija (2020) skiria šiuos mėlynąją ekonomiką kuriančius sektorius: jūrų gyvieji išteklių, jūrų negyvieji išteklių, jūrų atsinaujinanti energija, uostų veikla, laivų statyba ir remontas, jūrų transportas, pakrančių turizmas. Iš viso skiriamos 54 ekonominės veiklos rūšies klasės, kurių vykdomoje veikloje yra pagrindinis arba svarbus jūrinis komponentas.

Apibendrinant atliktą jūrinio sektoriaus ekonominių veiklų identifikavimo teorinę analizę, nustatyta, kad iš viso jūriniam sektoriui priskirtini 104 ekonominės veiklos rūšies kodai (žr. 2 lentelę), tačiau išskyla problemiškas klausimas, kaip objektyviai identifikuoti jūrinį sektorių, jeigu visi nagrinėti šaltiniai nurodo tik 18 ekonominės veiklos rūšies kodų, 28 – nurodo du šaltiniai, o 58 – vienas šaltinis.

3 lentelė. Jūrinį sektorių sudarančių ekonominių veiklų atitikties matrica pagal šaltinius

Šaltinis	Baltijos slėnis, 2011	Viederytė, Juščius, 2016	Europos Komisija, 2020
Baltijos slėnis, 2011	X	26	23
Viederytė, Juščius, 2016	26	X	33
Europos Komisija, 2020	23	33	X

Sudaryta autorės

Tęsiant atliktą analizę pastebėta, kad sutampa 26 Baltijos slėnio (2011) bei R. Viederytės ir V. Juščiaus (2016) išskirtos ekonominės veiklos rūšies kodai, Baltijos slėnio (2011) bei Europos Komisijos (2020) – 23, o R. Viederytės, V. Juščiaus (2016) bei Europos Komisijos (2020) – 33 ekonominės veiklos rūšies kodai (žr. 3 lentelę).

4 lentelė. Ekonominės veiklos rūšies klasės, kurias visi nagrinėti šaltiniai priskiria jūriniam sektoriui

Eil. Nr.	Ekonominės veiklos rūšies klasės pavadinimas ir kodas
1	Jūrinė žvejyba (03.11)
2	Jūrinė akvakultūra (03.21)
3	Žalios naftos gamyba (06.10)
4	Naftos ir gamtinių dujų gavybai būdingų paslaugų veikla (09.10)
5	Žuvų, vėžiagyvių ir moliuskų perdirbimas ir konservavimas (10.20)
6	Laivų ir plūduriųjų konstrukcijų statyba (30.11)
7	Pramoginių ir sportinių katerių (laidų) statyba (30.12)
8	Įvairių tipų laivų remontas ir techninė priežiūra (33.15)
9	Elektros gamyba (35.11)
10	Jūrų ir pakrančių krovininis vandens transportas (50.20)
11	Vidaus vandenų krovininis transportas (50.40)
12	Vandens transportui būdingų paslaugų veikla (52.22)
13	Krovinių tvarkymas (52.24)
14	Kita transportui būdingų paslaugų veikla (52.29)
15	Viešbučių ir panašių buveinių veikla (55.10)
16	Poilsiautojų ir kita trumpalaikio apgyvendinimo veikla (55.20)
17	Poilsinių transporto priemonių, priekabų aikštelių ir stovyklaviečių veikla (55.30)
18	Restoranų ir pagaminto valgio teikimo veikla (56.10)

Sudaryta autorės

Atlikta analizė atskleidė, kad jūrinis sektorius įvairiuose šaltiniuose suprantamas nevienareikšmiškai, jam priskiriamos skirtingos ekonominės veiklos rūšies klasės bei skirtingas jų kiekis. Tai pripažinus tenka sutikti, kad šiai problemai spręsti būtinas išsamesnis tyrimas. Netenka abejoti, kad ekonominės veiklos rūšies klases, kurias visi šaltiniai priskiria jūriniam sektoriui, būtina įtraukti į jūrinio sektoriaus sudėtį (žr. 4 lentelė).

2. Jūrinio sektoriaus struktūros tyrimo rezultatai

Išskirtinė šio tyrimo probleminė nuostata yra sprendimo priėmimas dėl likusių analizuotuose šaltiniuose jūriniam sektoriui priskirtinų ekonominės veiklos rūšies kodų. Siekiant objektyviai identifikuoti jūrinį sektorių, tyrimui būtiniams duomenims rinkti pasirinktas ekspertinis individualiojo vertinimo metodas dėl gausaus jūriniam sektoriui priskirtinų ekonominių veiklos rūšių kiekio. Ekspertinis vertinimas suprantamas kaip apibendrinta ekspertų grupės nuomonė, formuluojama, remiantis specialistų – ekspertų – žiniomis, patirtimi ir intuicija. Ekspertinio vertinimo metodas – tai procedūra, leidžianti suderinti pavienių ekspertų nuomones ir priimti bendrą sprendimą (Augustinaitis, 2009). K. Kardelis (2017) tarsi papildė A. Augustinaitį (2009) teigdamas, kad pagal ekspertų vertinimus nustatomas jų nuomonių tiriamuoju klausimu atitikimo laipsnis ir ekspertų išvadų objektyvumas, kurį lemia esminiai, realūs faktų ir reiškinių ryšiai.

Atliktas ekspertinis vertinimas – kiekybinis tyrimas, anketinė ekspertų apklausa. Ekspertų apklausa atlikta anketavimo būdu. Anketa – tai formalizuoti klausimai, kuriais siekiama gauti informacijos iš respondentų. Tokių formalizuotų klausimų reikia tam, kad respondentai galėtų pateikti informaciją tokiu pat būdu ir galima būtų palyginti jų atsakymus tarpusavyje (Dikčius, 2011).

Rengiant apklausą taikyta kriterinė atranka, kai dalyviai parenkami pagal tam tikrą nustatytą kriterijų (Bitinas, Rupšienė, Žydzūnaitė, 2008). Suformuoti šie jūrinio sektoriaus ekspertų pasirinkimo kriterijai:

- mokslininkai – jūriniame sektoriuje tyrimus vykdančios tyrėjos, turintys daktaro laipsnį ir per pastaruosius 10 metų ne mažiau kaip tris publikuotus mokslinius straipsnius Lietuvos mokslo tarybos patvirtintose nacionalinėse ir tarptautinėse duomenų bazėse, kurių tematika susijusi su jūrinio sektoriaus valdymo probleminiu tyrimų lauku;
- asmenys, turintys ne mažesnę nei trejų metų vidurinės arba aukščiausios grandies vadovavimo patirtį jūrinio sektoriaus organizacijose;
- visuomeninių organizacijų atstovai, turintys ne mažesnę nei trejų metų jūrinio sektoriaus atstovavimo patirtį.

Iš viso apklausoje dalyvavo 13 ekspertų (5 lentelė).

5 lentelė. Ekspertų pasiskirstymas pagal tikslinę grupę

Priklausymas tikslinei grupei	Ekspertų skaičius, vnt.	Struktūra, proc.
Mokslininkai	4	30,77
Verslo atstovai	4	30,77
Visuomeninių organizacijų atstovai	5	38,46
Iš viso:	13	100,00

Sudaryta autorės

Anketą sudaro 109 klausimai, ekspertų prašyta pažymėti tas ekonominės veiklos rūšies klases, kurios, jų manymu, priskirtinos jūriniame sektoriui. Anketinės apklausos duomenys analizuoti taikant socialiniams tyrimams skirtą programinį paketą SPSS.26.0. Klausimyno vidiniam patikimumui nustatyti apskaičiuotas Cronbach alfa koeficientas.

Moksliniuose darbuose skalė laikoma patikima, kai Cronbach alfa koeficientas didesnis nei 0,7 (Pakalniškienė, 2012). Taikyto klausimyno koeficientas lygus 0,985, tai rodo didelį vidinį skalės patikimumą. Ekonominės veiklos rūšies klasė įtraukta į jūrinį sektorių, daugumai ekspertų (septyniems ir daugiau) nurodžius ją kaip jūrinio sektoriaus sudėtinę veiklą. Apibendrinti jūrinio sektoriaus struktūros tyrimo rezultatai pateikti 6 lentelėje.

6 lentelė. Jūrinio sektoriaus sudėtis

Eil. Nr.	Ekonominės veiklos rūšies pavadinimas	Ekonominės veiklos rūšies kodas
1.	Jūrinė žvejyba	03.11
2.	Gėlųjų vandenių žvejyba	03.12
3.	Jūrinė akvakultūra	03.21
4.	Gėlųjų vandenių akvakultūra	03.22
5.	Žalios naftos gamyba	06.10
6.	Gamtinių dujų gamyba	06.20
7.	Naftos ir gamtinių dujų gavybai būdingų paslaugų veikla	09.10
8.	Žuvų, vėžiagyvių ir moliuskų perdirbimas ir konservavimas	10.20
9.	Laivų ir plūdurių konstrukcijų statyba	30.11
10.	Pramoginių ir sportinių katerių (laivų) statyba	30.12
11.	Įvairių tipų laivų remontas ir techninė priežiūra	33.15
12.	Elektros gamyba	35.11

Eil. Nr.	Ekonominės veiklos rūšies pavadinimas	Ekonominės veiklos rūšies kodas
13.	Vandens statinių statyba	42.91
14.	Žvalgomasis gręžimas	43.13
15.	Mašinų, pramonės įrangos, laivų ir lėktuvų pardavimo agentų veikla	46.14
16.	Kitų maisto produktų, įskaitant žuvis, vėžiagyvius ir moliuskus, didmeninė prekyba	46.38
17.	Jūrų ir pakrančių keleivinis vandens transportas	50.10
18.	Jūrų ir pakrančių krovininis vandens transportas	50.20
19.	Vidaus vandenų keleivinis transportas	50.30
20.	Vidaus vandenų krovininis transportas	50.40
21.	Sandėliavimas ir saugojimas	52.10
22.	Vandens transportui būdingų paslaugų veikla	52.22
23.	Krovinių tvarkymas	52.24
24.	Kita transportui būdingų paslaugų veikla	52.29
25.	Viešbučių ir panašių buveinių veikla	55.10
26.	Poilsiautojų ir kita trumpalaikio apgyvendinimo veikla	55.20
27.	Poilsinių transporto priemonių, priekabų aikštelių ir stovyklaviečių veikla	55.30
28.	Restoranų ir pagaminto valgio teikimo vieta	56.10
29.	Vandens transporto priemonių ir įrangos nuoma ir išperkamoji nuoma	77.34

Sudaryta autorės

Tyrimas atskleidė, kad jūriniam sektoriui priskirtinos 29 ekonominės veiklos rūšies klasės, kurias galima suskirstyti į septynias veiklos sritis:

- Jūrų gyvieji išteklių: jūrinė žvejojimo; gėlųjų vandenų žvejojimo; jūrinė akvakultūra; gėlųjų vandenų akvakultūra; žuvų, vėžiagyvių ir moliuskų perdirbimas ir konservavimas; kitų maisto produktų, įskaitant žuvis, vėžiagyvius ir moliuskus, didmeninė prekyba.
- Jūrų negyvieji išteklių: žalios naftos gamyba; gamtinių dujų gamyba; naftos ir gamtinių dujų gavybai būdingų paslaugų veikla.
- Jūrų atsinaujinanti energija: elektros gamyba.
- Uostų veikla: vandens statinių statyba; žvalgomasis gręžimas; sandėliavimas ir saugojimas; vandens transportui būdingų paslaugų veikla; krovinių tvarkymas.
- Laivų statyba ir remontas: laivų ir plūdurių konstrukcijų statyba; pramoginių ir sportinių katerių (laivų) statyba; įvairių tipų laivų remontas ir techninė priežiūra.
- Jūrų transportas: mašinų, pramonės įrangos, laivų ir lėktuvų pardavimo agentų veikla; jūrų ir pakrančių keleivinis vandens transportas; jūrų ir pakrančių krovininis vandens transportas; vidaus vandenų keleivinis transportas; vidaus vandenų krovininis transportas; kita transportui būdingų paslaugų veikla; vandens transporto priemonių ir įrangos nuoma ir išperkamoji nuoma.
- Pakrančių turizmas: viešbučių ir panašių buveinių veikla; poilsiautojų ir kita trumpalaikio apgyvendinimo veikla; poilsinių transporto priemonių, priekabų aikštelių ir stovyklaviečių veikla; restoranų ir pagaminto valgio teikimo vieta.

Išvados

Atlikta analizė atskleidė, kad jūrinis sektorius įvairiuose šaltiniuose suprantamas nevienareikšmiškai, jam priskiriamos skirtingos ekonominės veiklos rūšies klasės ir skirtingas jų kiekis. Be to, nustatyta, kad jūrinio sektoriaus įtakos regioną apriboti tik pajūrio teritorijos ribomis netikslinga, nes atlikta analizė atsklei-

dė, kad juridinio asmens buveinės adresas nebūtinai sutampa su vykdomos veiklos adresu, ypač tai aktualu analizuojant jūrinį sektorių, kada didžioji dalis veiklų vykdomos jūroje ar pakrantėse. Nustatyta, kad jūriniam sektoriui priskirtini 104 ekonominės veiklos rūšies kodai, kurių nesutapimas paskatino atlikti išsamesnį tyrimą sprendžiant šią problemą.

Jūrinio sektoriaus struktūros ekspertinis tyrimas atskleidė, kad jūriniam sektoriui priskirtinos 29 ekonominės veiklos rūšies klasės, kurias galima suskirstyti į septynias veiklos sritis: jūrų gyvieji išteklių (jūrinė žvejyba; gėlųjų vandenų žvejyba; jūrinė akvakultūra; gėlųjų vandenų akvakultūra; žuvų, vėžiagyvių ir moliuskų perdirbimas ir konservavimas; kitų maisto produktų, įskaitant žuvis, vėžiagyvius ir moliuskus, didmeninė prekyba); jūrų negyvieji išteklių (žalios naftos gamyba; gamtinių dujų gamyba, naftos ir gamtinių dujų gavybai būdingų paslaugų veikla); jūrų atsinaujinanti energija (elektros gamyba); uostų veikla (vandens statinių statyba, žvalgomasis gręžimas, sandėliavimas ir saugojimas, vandens transportui būdingų paslaugų veikla, krovininių tvarkymas); laivų statyba ir remontas (laivų ir plūduriųjų konstrukcijų statyba; pramoginių ir sportinių katerių (laivų) statyba; įvairių tipų laivų remontas ir techninė priežiūra); jūrų transportas (mašinių, pramonės įrangos, laivų ir lėktuvų pardavimo agentų veikla; jūrų ir pakrančių keleivinis vandens transportas; jūrų ir pakrančių krovininis vandens transportas; vidaus vandenų keleivinis transportas; vidaus vandenų krovininis transportas; kita transportui būdingų paslaugų veikla; vandens transporto priemonių ir įrangos nuoma ir išperkamoji nuoma); pakrančių turizmas: viešbučių ir panašių buveinių veikla; poilsiautojų ir kita trumpalaikio apgyvendinimo veikla; poilsinių transporto priemonių, priekabų aikštelių ir stovyklaviečių veikla; restoranų ir pagaminto valgio teikimo vieta.

Literatūra

- Alempijević, A., Kovačić, M. (2019). Nautical Tourism and Small Shipbuilding as Significant part of *Blue Economy* Development. *Annals of Maritime Studies / Pomorski Zbornik*, 57 (1), 97–110. https://www.researchgate.net/publication/349902983_Nautical_Tourism_and_Small_Shipbuilding_as_Significant_part_of_Blue_Economy_Development
- Asociacija „Klaipėdos regionas“. (2021). *Klaipėdos regiono strategijos specializacija iki 2030 m.* <https://klaipedar-region.lt/specializacija/>.
- Augustinaitis, A., Malinauskienė, E., Žilionienė, I. (2009). *Lietuvos e. valdžios gairės: ateities išvalgų tyrimas*. Atsakingieji redaktoriai: Vitalija Rudzkienė, Arūnas Augustinaitis. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
- Baltijos slėnis. (2011). *Lietuvos jūrinio sektoriaus vystymo galimybių studija*. <http://balticvalley.lt/web_documents/2011/07/Jurinio-sektoriaus-GALIMYBIU-STUDIJA.pdf>.
- Bitinas, B., Rupšienė, L., Žydzūnaitė, V. (2008). *Kokybinių tyrimų metodologija*. Vilnius: Socialinių mokslų kolegija.
- Boschen-Rose, R. E., Ferreira, M. A., Johnson, D. E., Gianni, M. (2020). Engaging with Industry to Spur *Blue* Growth. *Journal of Coastal Research*, 95, 835–839.
- Dikčius, V. (2011). *Anketos sudarymo principai*. https://www.evaf.vu.lt/dokumentai/katedros/Rinkodaros_katedra/Medziaga_studentams/Anketos_sudarymo_principai.pdf.
- European Commission. (2020). *The EU Blue Economy Report. Interaktyvus*. https://blueindicators.ec.europa.eu/sites/default/files/2020_06_BlueEconomy-2020-LD_FINAL-corrected-web-acrobat-pro.pdf.
- Grublienė, V., Gotautienė, E. (2012). go. *Regional Formation And Development Studies*, 2 (7), 33–47. <https://core.ac.uk/download/pdf/233176576.pdf>
- Kardelis, K. (2017). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras.
- Kathijotes, N. (2013). Blue economy – environmental and behavioural aspects towards sustainable coastal development. *AMER international conference on quality of life*, 101, 7–13. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042813020685>
- Kovačić, M., Perinić, L., Kerčević, S. (2021). Greening the Blue Economy as an Incentive to Sustainable Development of Primorje-Gorski Kotar County. *Scientific Journal of Maritime Research*, 35 (1), 159–169. https://www.researchgate.net/publication/352486507_Greening_the_Blue_Economy_as_an_Incentive_to_Sustainable_Development_of_Primorje-Gorski_Kotar_County
- Kurk Lietuvai. (2018). *Virtualios buveinės įkūrimas. Įgyvendinimo alternatyvų planas*. <http://kurkl.lt/wp-content/uploads/2017/10/Virtualios-buveine%C4%97s-%C4%AFgyvendinimo-alternatyv%C5%B3-planas-su-priedais.pdf>
- LR civilinis kodeksas. (2000). 2000 m. liepos 18 d. TAR, i. k. 1001010ISTAIIII-1864, galiojanti suvestinė redakcija: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.107687/asr>.
- Nommela, K., Kaare, K. K. (2021). Strategic Development of Maritime Related Industries: The Role of Maritime Cluster Researches. *Annals of DAAAM & Proceedings*, 500–507.

- Pakalniškienė, V. (2012). *Tyrimo ir įvertinimo priemonių patikimumo ir validumo nustatymas*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- Shivarov, A. (2022). The Blue Economy of the Western Black Sea. *Izesstia, Journal of the Union of Scientists – Varna. Economic Sciences Series*, 11 (3), 44–52. https://www.researchgate.net/publication/368585086_The_Blue_Economy_of_the_Western_Black_Sea
- Tamošiūnienė, E., Višinskis, V., Kirkutis, M., Jokubauskas R. (2020). Problems of Ensuring the Effective Commencement of Insolvency Proceedings. *Teisė*, 1170, 47–63.
- Tijan, E., Jović, M., Hadžić, A. P. (2021). Achieving Blue Economy goals by implementing digital technologies in the maritime transport sector. *Scientific Journal of Maritime Research*, 35 (2), 241–247.
- Viederytė, R., Juščius, V. (2016). *Jūrinio sektoriaus klasterizacijos ypatumai ir požymiai*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
- Wenhai, L., Cusack, C., Baker, M., Tao, W., Mingbao, C., Paige, K., Xiaofan, Z., Levin, L., Escobar, E., Amon, D., Yue, Y., Reitz, A., Neves, A. A. S., O'Rourke, E., Mannarini, G., Pearlman, J., Tinker, J., Horsburgh, K. J., Lehodey, P., Pouliquen, S., Dale, T., Peng, Z., Yufeng, Y. (2019). Successful Blue Economy Examples With an Emphasis on International Perspectives. *Frontiers in Marine Science*, 6, 1–14. https://www.researchgate.net/publication/334254016_Successful_Blue_Economy_Examples_With_an_Emphasis_on_International_Perspectives.

RESEARCH INTO THE STRUCTURE OF THE MARITIME SECTOR

AURELIJA ZONIENĖ
Klaipėda University (Lithuania)

Summary

Various understandings of the maritime sector can be found in scientific sources and strategic documents. According to Viederytė and Juščius (2016), the sector can be understood as a part of the country's economy which has certain general features of the economy, combining groups of institutional units with a similar economic behaviour, structured into economic activities; while Grublienė and Gotautienė (2012) define the maritime sector as the various totality of branches of maritime business (maritime transport, ports, fishing, extraction of useful resources, industry, recreation, etc), fundamental and applied maritime scientific research, and training systems for maritime specialists. Unfortunately, there is a lack of definitions of the types of economic activity that make up the maritime sector, so the scientific problem is: what classes of economic activity can be assigned to the maritime sector?

Object of the research: the maritime sector.

Aim of the study: to determine classes of economic activity in the maritime sector.

Research methods: analysis of scientific literature, systematisation, summary, expert assessment, quantitative research.

The theoretical analysis revealed that it is not appropriate to limit the region of influence of the maritime sector to within Klaipėda only, because the address of the registered office of a legal entity does not necessarily coincide with the address of the activities being carried out. This is especially relevant when analysing the maritime sector, when most of the activities are carried out in the sea or on the coast. The study of the structure of the maritime sector revealed that the maritime sector has 29 classes of economic activity, which can be divided into seven areas of activity: marine life resources (marine fisheries, freshwater fisheries, marine aquaculture, freshwater aquaculture, processing and preservation of fish, crustaceans and clams, whole-

sale trade of other food products, including fish, crustaceans and clams), inanimate marine resources (crude oil production, natural gas production, the activities of services specific to oil and natural gas production), renewable marine energy (electricity generation), port activities (the construction of water tanks, exploratory drilling, storage, the activities of services specific to water transport, cargo handling), shipbuilding and repairs (the construction of ships and floating structures, the construction of recreational and sports boats [ships], the repair and maintenance of various types of ship), maritime transport (the activities of sales agents for machinery, industrial equipment, ships and aircraft, sea and coastal passenger water transport, sea and coastal freight water transport, inland water passenger transport, other transport-specific service activities, the rental and leasing of water vehicles and equipment), and coastal tourism (the operation of hotels and similar establishments, vacation and other short-term accommodation activities, the operation of recreational vehicles, trailer parks and camping sites, restaurants and prepared food service locations).

KEY WORDS: *maritime sector, types of economic activity.*

JEL CODES: L11, Q25.

Gauta: 2023-04-03

Priimta: 2023-04-18

Pasirašyta spaudai: 2023-05-12